

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

вул. Хрещатик, 30, м. Київ, 01601, тел.: (044) 531-36-93; 206-38-45
E-mail: kanc@mev.gov.ua, сайт: <http://mre.kmu.gov.ua>, ідентифікаційний код 37552996

На № _____

**Експертна організація
«Стейтвотч»**

Про надання відповіді

Міністерство енергетики України розглянуло запит на отримання публічної інформації експертної організації «Стейтвотч» від 19.01.2021 (вх. від 20.01.2021 № 32/ЗПІ-21) та надає відповіді на питання зазначені у запиті (додається).

Додаток: на 9 арк. в 1 прим.

Заступник Міністра

Олександр ЗОРІН

Відповідь на запитання експертної організації «Стейтвотч»***Які заходи були реалізовані для виправлення фінансової ситуації, що склалась на вугледобувних підприємствах?***

Вугільна промисловість є однією з базових галузей національної економіки України, від сталої роботи якої значною мірою залежить ефективність функціонування теплової енергетики, металургійної промисловості, комунального господарства.

Шахтний фонд галузі вкрай застарілий, морально та фізично зношений, що визначає його низьку інвестиційну привабливість. Знос основних фондів складає 61,0 %.

На даний час у підпорядкуванні Міненерго тільки 1 шахта (3,2 %) працює менше 30 років з початку вуглевидобутку. Термін експлуатації 6 шахт (19,4 %) становить від 30 до 50 років, 12 шахт (38,7 %) - 50-70 років, а 10 шахт (38,7 %) - понад 70 років.

Державний сектор вугільної галузі України на сьогодні знаходиться у край критичному стані, як технічному, економічному так і в соціальному. Основним чинником, що заважає та перешкоджає розвитку галузі, є недостатній обсяг коштів для технічного переоснащення галузі, який на сьогодні не дає можливості забезпечити випереджаюче введення в експлуатацію виробничих потужностей.

Необхідний обсяг бюджетних коштів на технічне переоснащення у 2019 році становив 2,6 млрд гривень. З держбюджету у 2019 році виділено лише 397,8 млн. грн, що становить лише 15,4 % від необхідного обсягу. На 2020 - 2021 роки бюджетних видатків на технічне переоснащення не передбачено зовсім.

Дефіцит коштів на технічне переоснащення вугледобувних підприємств Міненерго, що зареєстровані та провадять свою діяльність на території, на якій органи державної влади здійснюють у повному обсязі свої повноваження, призвів до зменшення кількості очисних вибоїв, що є основним фактором невиконання встановленого плану з видобутку вугілля, а з урахуванням значного зносу основних фондів призвело до значного падіння вуглевидобутку.

Через відсутність гірничошахтного обладнання видобуток вугілля в 14 очисних вибоях, здійснюється відбійними молотками (ДП «Мирноградвугілля», ДП «Торецьквугілля», ДП «Первомайськвугілля» та АТ «Лисичанськвугілля»).

Основними чинниками фінансової незбалансованості державних вугледобувних підприємств є:

- дефіцит коштів на здійснення заходів з технічного переоснащення та модернізації державних шахт не дозволяє збільшити обсяг видобутку вугілля і товарної вугільної продукції;
- відсутність державних вуглепереробних підприємств призводить до погіршення якості відвантаженого вугілля та втрати доходу;
- відсутність стабільного збуту вугільної продукції призводить до відкладання видобутого вугілля на склади шахт та погіршення якості;

- несвоєчасні та неповні розрахунки за відвантажену споживачам вугільну продукцію негативно впливають на економічну діяльність підприємства;
- зміна кон'юнктури на ринку вугілля та зниження ціни 1 тонни вугільної продукції призводить до втрати доходу;
- постійне відключення державних вугледобувних підприємств від енергозабезпечення в умовах дії оптового ринку електричної енергії призводить до повної зупинки шахт та втрати доходу;
- обмежені бюджетні видатки на часткове покриття витрат із собівартості товарної вугільної продукції;
- знаходження вугледобувних підприємств у безпосередній близькості до зони бойових дій та інше.

Внаслідок зазначеного у вугледобувних підприємств не вистачає обігових коштів, необхідних для придбання матеріалів та обладнання, сплату послуг, зокрема за спожиту електроенергію та податків, на виплату зарплати з нарахуваннями у повному обсязі.

Через зміну кон'юнктури на ринку енергетичного вугілля у червні 2019 року відбулося зниження ціни на 10,7 % у порівнянні з січнем 2019 року. Базова ціна 1 тонни енергетичного вугілля з червня 2019 року з 2 800,0 грн знизилася до 2 500,0 грн, а у грудні до 2 200,0 гривень. Падіння ціни на вугілля продовжилось й у 2020 році (з вересня 2020 року базова ціна 1 тонни зменшилася до 1 650,0 гривень).

Падіння рівня цін на вугільну продукцію у 2020 році в середньому на 31,5 % у порівнянні із показником за 2019 рік призвело до зменшення доходу вугледобувних підприємств на 1 923,1 млн. гривень.

Протягом року Урядом вживалися заходи із стабілізації роботи державних вугледобувних підприємств, зокрема щодо забезпечення виплати заробітної плати та погашення заборгованості з неї.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» видатки за бюджетною програмою КПКВК 2401590 «Реструктуризація вугільної галузі» становили 1 962 746,1 тис. гривень.

Згідно з помісячним розписом асигнувань загального фонду Державного бюджету України на 2020 рік розподілена на 12 місяців рівними частинами.

З метою врегулювання проблеми своєчасної виплати поточної заробітної плати та погашення заборгованості з неї працівникам державних вугледобувних підприємств Мінфіном на звернення Мінекоенерго двічі здійснено наближення бюджетних асигнувань на березень цього року з жовтня-грудня у сумі 490 686,0 тис. грн та з серпня-вересня у сумі 327 124 тис. гривень.

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 13.04.2020 № 553-ІХ видатки за бюджетною програмою «Реструктуризація вугільної галузі» збільшено на 1 600 000,0 тис. грн до 3 562 746,1 тис. грн, з яких 65 000,0 тис. грн на заходи з утримання об'єкту незавершеного будівництва шахти № 10 «Нововолинська» у безаварійному стані.

Мінфіном за пропозицією Міненерго здійснено наближення бюджетних асигнувань за програмою «Реструктуризація вугільної галузі»:

- на червень у сумі 415 916,0 тис. грн з листопада – грудня для погашення заборгованості за квітень - травень 2020 року;
- на серпень у сумі 207 679,0 тис. грн з жовтня для погашення заборгованості із заробітної плати за червень – липень 2020 року.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.11.2020 № 1434-р «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству енергетики на 2020 рік» здійснено перерозподіл видатків розвитку загального фонду державного бюджету у межах обсягу бюджетних призначень, передбачених Міністерству енергетики на 2020 рік, у сумі 77 356,0 тис. грн шляхом зменшення їх обсягу за програмою 2401070 «Заходи з ліквідації неперспективних вугледобувних підприємств» та збільшення їх обсягу за програмою 2401590 «Реструктуризація вугільної галузі».

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» від 17.11.2020 № 1006-IX за бюджетною програмою «Реструктуризація вугільної галузі» збільшено видатки на 1,4 млрд. гривень.

За 2020 рік на виплату зарплати та погашення заборгованості із заробітної плати державним вугледобувним підприємствам з держбюджету спрямовано 4 975 102,1 тис. гривень.

Незважаючи на збитковість, державні шахти, розташовані на підконтрольній Україні території, мають значний потенціал приросту обсягів видобутку вугілля (біля 12 млн тонн), який можна задіяти шляхом модернізації шахт у найближчі 3- 6 років. Завдяки модернізації шахт можна досягти обсягів імпортозаміщення близько 1,0 млрд дол. США, повністю задовольнити попит внутрішнього ринку в енергетичному вугіллі газової групи, посилити енергетичну безпеку держави. Також, зважаючи на те, що збільшення обсягів виробництва вугільної продукції є основним фактором зменшення її собівартості, можна очікувати суттєвого підвищення ефективності роботи шахт.

Які заходи плануються до реалізації для виправлення фінансової ситуації, що склалась на вугледобувних підприємствах?

З метою перспектив розвитку державних шахт передбачається провести аналіз збитковості державних шахт; визначити наявні внутрішні резерви підвищення ефективності роботи шахт; здійснити оцінку ресурсного, виробничого та економічного потенціалів розвитку шахт; оцінити можливості та шляхи виведення державних шахт на беззбитковий рівень функціонування для забезпечення енергетичної безпеки держави та суспільних інтересів.

На даний час Кабінетом Міністрів України формується проект плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік за пріоритетом 9.1. Програми діяльності Кабінету Міністрів України, яким буде передбачатися подальше реформування державного сектору вугільної промисловості.

Чому ДП «Львівугілля» та інші шахти було виключено зі списку на приватизацію?

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605-р «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» визначені основні заходи реалізації стратегічних цілей у вугільному секторі, зокрема підготовка перспективних державних шахт до приватизації.

Наказом Міненергуюгільля від 12.07.2019 № 306 «Про затвердження та організацію виконання Плану заходів з реалізації етапу «Реформування енергетичного сектору (до 2020 року)» Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» на 2019 рік», затверджено відповідний План, пунктом 136 передбачено затвердження переліку шахт, які підлягають приватизації.

Після розробки методичних підходів до обґрунтування доцільності подальшого розвитку шахт виходячи з можливостей виведення їх на беззбитковий рівень функціонування та здійснення поділу державних шахт на групи за перспективністю, будуть сформовані переліки державних вугледобувних підприємств та/або їх відокремлених підрозділів, що пропонуватимуться до приватизації, для надання їх Фонду державного майна.

Чи були виконані рекомендації аудиторів?

Інформація про виявлені Державною аудиторською службою України недоліки та порушення доведена до вугледобувних підприємств, якими розроблено заходи з їх усунення.

Крім того, зазначена інформація врахована при формуванні Операційного плану діяльності Міністерства з внутрішнього аудиту на 2021 рік.

Щодо запровадження Міненерго контролю за цінами на вугільну продукцію.

Відповідно до діючого законодавства повноваження органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін і тарифів на окремі види продукції, товарів і послуг затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)».

Міненерго не уповноважено встановлювати ціни на вугільну продукцію, але здійснює щомісячний аналіз обсягів виробництва товарної вугільної продукції у розрізі марок та сортів і її вартості з урахуванням якості, а також обсяг і вартість реалізованої вугільної продукції у розрізі контрагентів державних вугледобувних підприємств.

Ціни на вугілля для побутових потреб, вугілля для коксування, вугілля для теплових електростанцій та інших видів споживання не регулюються, оскільки вуглевидобувні підприємства не віднесено до природних монополій, які відповідно до статті 11 Закону України «Про ціни і ціноутворення» використовують вільні ціни, що встановлюються суб'єктами господарювання самостійно за згодою сторін на всі товари. Ціни на вугільну продукцію формуються за ринковими механізмами (за прямими контрактами або через аукціони).

Ціни на сортове вугілля, вугілля для коксування, вугілля для теплових електростанцій та інших споживачів – визначаються покупцем і постачальником (і прописуються) у договорах про продаж вугілля суб'єктами господарювання.

Ціна 1 тонни вугільної продукції при базових показниках якості визначається у додатках до договору постачання вугілля, які є невід'ємною складовою зазначеного договору. Вимоги щодо якості та асортименту вугілля, що поставляється, виписуються у договорі. При цьому ціна встановлюється за договором сторін за 1 тонну вугільної продукції без ПДВ з врахуванням або без врахуванням знижок (надбавок) за якість продукції.

Якщо фактична якість вугілля відрізняється від базової, ціна 1 тонни вугілля визначається з врахуванням надбавок та знижок.

Розмір знижок або надбавок зазначається у договорі.

Суб'єкти господарювання мають право без обмежень самостійно здійснювати оперативну - господарську діяльність відповідно до статуту та згідно з чинним законодавством. Керівник підприємства має повноваження на вибір предмета договору, визначення зобов'язань, інших умов господарських взаємин, що не суперечать законодавству.

Міненерго не є стороною договірних відносин, тому інформацією щодо договорів вугледобувних підприємств, які мають від чотирьох до декілька десятків контрагентів, не володіє.

Формування цін на енергетичне вугілля за ринковим механізмом на основі попиту - пропозиції на теперішній час практично неможливо, через недосконалість внутрішнього ринку та визначення ціни на вугілля виходячи із тарифу на електричну енергію. Енергетичне вугілля є паливною складовою для виробництва електричної енергії, як суміжного ринку, що перебуває у стані природної монополії.

Формула розрахунку ціни 1 тонни енергетичного вугілля, затверджена Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 01.08.2017 № 991 «Про затвердження Методики формування, розрахунку та встановлення тарифів на електричну та (або) теплову енергію, що виробляється на теплоелектроцентралях, теплових електростанціях та когенераційних установках».

У розрахунках тарифів на відпуск електричної енергії та (або) виробництво теплової енергії ціна на енергетичне вугілля не може бути врахована вищою, за індикативну ціну вугілля, яка визначається на підставі середніх цін ф'ючерсних котирувань, визначених згідно з даними європейської енергетичної біржі «European Energy Exchange AG», видання «Coal Trader International» компанії «Platts», видання «Argus Coal Daily International» компанії «Argus Media Ltd» чи інших джерел, на 6 наступних місяців, що йдуть за місяцем встановлення тарифів, і яка розраховується за формулою:

$$Ц = Ц^{він} + Ц^{вт}, \text{ грн/т}, \quad (1)$$

де, $Ц^{він}$ - індикативна ціна вугілля, яка визначається на підставі середніх цін ф'ючерсних котирувань, визначених згідно з даними європейської енергетичної біржі «European Energy Exchange AG», видання «Coal Trader International» компанії «Platts», видання «Argus Coal Daily International» компанії «Argus Media Ltd» чи інших джерел, на 6 наступних місяців, що йдуть за місяцем встановлення тарифів, і яка розраховується з урахуванням середньозваженого курсу на міжбанківському ринку (на час встановлення офіційного курсу гривні), оприлюдненого на офіційному веб-сайті Національного банку України на дату проведення розрахунку, грн/т;

$Ц^{вт}$ - гранична ціна транспортування вугілля, яка визначається за формулою:

$$Ц^{вт} = Ц^{фр} + Ц^{пер} + Ц^{зл}, \text{ грн/т}, \quad (2)$$

де, $Ц^{фр}$ - середня вартість доставки вугілля з портів Амстердам–Роттердам - Антверпен до українського порту за 12 місяців, що передують місяцю встановлення тарифів, та яка формується на підставі даних, отриманих від державних органів виконавчої влади, відповідальних за моніторинг цін, або на підставі даних, що публікуються у відповідних друкованих виданнях, грн/т;

$Ц^{пер}$ - середня вартість транспортування вугілля із судна на склади українських портів за 12 місяців, що передують місяцю встановлення тарифів, та яка формується на підставі даних, отриманих від державних органів виконавчої влади, відповідальних за моніторинг цін, або на підставі даних, що публікуються у відповідних друкованих виданнях, грн/т;

$Ц^{зл}$ - вартість транспортування вугілля залізничним транспортом територією України, розрахована на основі даних за 12 місяців, що передують місяцю встановлення тарифів, за даними форми 1-НКРЕ_(з урахуванням витрат на транспортування) та з урахуванням прогнозу її зростання у розрахунковому періоді, наданого публічним акціонерним товариством «Українська залізниця», грн/т.

Ціни на енергетичне вугілля коригуються відповідно до показників теплотворної здатності (калорійності), а також з урахуванням якісних характеристик енергетичного вугілля (вмісту сірки, золи, вологи), при цьому базовими характеристиками енергетичного вугілля вважаються: 6000 ккал/кг на робочу масу, вміст сірки - до 1 % на робочу масу, вміст золи - до 16 % на робочу масу, вміст вологи - до 14 % на робочу масу.

При використанні енергетичного вугілля з калорійністю, вищою від базової характеристики, або з вмістом сірки, нижчим від базової характеристики, коригування ціни не здійснюється.

У разі відсутності відповідних даних від державних органів виконавчої влади, відповідальних за моніторинг цін, або відсутності даних у відповідних друкованих виданнях стосовно середньої вартості доставки вугілля з портів Амстердам - Роттердам - Антверпен до українського порту та (або) середньої вартості транспортування вугілля із судна на склади українських портів для розрахунку граничної ціни транспортування вугілля морським транспортом НКРЕКП застосовуються наявні дані за минулі періоди з урахуванням індексів інфляції у країнах Європейського Союзу, що визначені за даними Статистичної служби Європейського союзу (Eurostat).

Коригування ціни на енергетичне вугілля при використанні вугілля з характеристиками, що відмінні від базових, здійснюється за формулою:

$$Ц^{він\ кор.} = Ц^{він} [1 - (Ц^{cal} + Ц^{Sr} < 1,5 \% + Ц^{Sr} > 1,5 \%)], \text{ грн/т,} \quad (3)$$

де, $Ц^{cal}$ - знижка до ціни енергетичного вугілля в разі планування використання енергетичного вугілля з калорійністю, нижчою за 6000 ккал/кг на робочу масу, яка визначається за формулою:

$$Ц^{cal} = 1 - Q_{ir}/6000, \%, \quad (4)$$

де, Q_{ir} - нижча робоча теплота згоряння палива, ккал/кг;

$Ц^{Sr} < 1,5 \%$ - знижка до ціни енергетичного вугілля в разі планування використання енергетичного вугілля з вмістом сірки на робочу масу від 1 % до 1,5 %, яка визначається за формулою:

$$Ц^{Sr} = Sr - 1 \%, \%, \quad (5)$$

де, Sr - вміст сірки в паливі на робочу масу, %;

$Ц^{Sr} > 1,5 \%$ - знижка до ціни енергетичного вугілля в разі планування використання енергетичного вугілля з вмістом сірки на робочу масу понад 1,5 %, яка визначається за формулою

$$Ц^{Sr} = (Sr - 1 \%) + ((Sr - 1,5 \%) \cdot 10), \%, \quad (6)$$

Що стосується внутрішніх постачальників, з об'єктивних причин їх роль у становленні ринкових цін є дуже обмеженою. Державні шахти, мають високу собівартість товарної вугільної продукції. Виходячи із зазначеного, підприємства у своїй більшості не можуть конкурувати без державної підтримки.

Відповідно до вищевикладеного ціна на енергетичне вугілля залежить від її розміру на світових ринках. Тому реалізація вітчизняного вугілля відповідно до собівартості 1 тонни товарної вугільної продукції неможлива, оскільки її діапазон в середньому за 2020 рік становить від 2 171,95 грн по ДП «Львіввугілля» до 11 139,67 грн по АТ «Лисичанськвугілля».

В той же час державні шахти виконують соціальну роль, а саме підтримують зайнятість населення у шахтарських містечках.

Про пришвидшення заходів із передачі вугледобувними підприємствами об'єктів соціальної інфраструктури місцевим органам виконавчої влади

Станом на 01.01.2021 на балансі державних вугледобувних підприємств обліковується 84 об'єкта соціальної інфраструктури.

У зв'язку з відсутністю бюджетних коштів на заходи з передачі об'єктів соціальної сфери до комунальної власності, Міністерство разом з підприємствами вугільної галузі у 2019-2020 роках здійснювало заходи щодо передачі об'єктів соціальної інфраструктури у комунальну власність на безоплатній основі, без залучення державних коштів.

Упродовж 2019 року 5 об'єктів соціальної інфраструктури передано до комунальної власності, що дозволило знизити загальну суму витрат на утримання на кінець 2019 року на 1,3 млн грн у порівнянні з 2018 роком.

З початку 2020 року ДП «Торецьквугілля» передало до комунальної власності територіальної громади міста Торецька стадіон «Авангард».

Варто зазначити, що відсутність видатків держбюджету на зазначені цілі призводить до гальмування місцевими органами виконавчої влади процесу передачі, зростання витрат і збитків підприємств від утримання на своєму балансі об'єктів соціальної інфраструктури і, як наслідок, значне погіршення фінансово-економічного стану вугледобувних підприємств.

Перепоною є той факт, що органи місцевого самоврядування не мають фінансової можливості на утримання цих об'єктів у подальшому.

Міністерство постійно проводить роботу з місцевими органами виконавчої влади та керівниками державних вугледобувних підприємств у частині активізації роботи з передачі об'єктів соціальної інфраструктури.

Що планується робити, для виправлення фінансових показників ДП «Львіввугілля»?

Статтями 6 і 19 Конституції України органи державної влади та їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України, а згідно з абзацом сьомим частини першої статті 6 Господарського кодексу України загальними принципами господарювання в Україні є заборона незаконного втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб у господарські відносини.

Суб'єкти господарювання мають право без обмежень самостійно здійснювати оперативну - господарську діяльність відповідно до статуту та згідно з чинним законодавством, самостійно планувати свою діяльність, визначати стратегію та основні напрями своєї роботи відповідно до стратегічного плану розвитку Підприємства; реалізовувати свою продукцію, послуги, залишки від виробництва за цінами, що формуються відповідно до умов економічної діяльності, а у випадках, передбачених законодавством, - за фіксованими державними цінами; складати і виконувати, затверджений у встановленому законодавством порядку Уповноваженим органом управління, фінансовий план; додержуватися фінансової дисципліни та інше.

Повноваження керівника державного вугледобувного підприємства визначаються контрактом (у разі його укладання) та Статутом ДП.

Керівник Підприємства:

- самостійно вирішує питання діяльності Підприємства, за винятком тих, що віднесені Статутом до компетенції Уповноваженого органу управління;
- несе персональну відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і фінансової, статистичної та податкової звітності;
- несе відповідальність за виконання покладених на нього завдань, що визначені Статутом;
- організовує виробничо-господарську, соціально-побутову та іншу діяльність Підприємства відповідно до мети та основних напрямів його діяльності;
- розпоряджається коштами та майном Підприємства відповідно до Статуту та законодавства;
- несе відповідальність за формування та виконання фінансових планів, додержання трудової, фінансової дисципліни і вимог законодавства.

Крім того, відповідно до пункту 7 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реструктуризації вугільної галузі, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 80, кожне вугледобувне підприємство розробляє План заходів, спрямованих на поліпшення показників з виробництва та зниження витрат готової товарної вугільної продукції, скорочення збитків.